

ΠΑΤΜΟΣ

PATMOS

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ
ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ ΠΑΤΜΟΥ

RESTORATION AND FUNCTIONAL IMPROVEMENT OF
THE HOLY MONASTERY OF THE APOCALYPSE ON PATMOS

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS
EPHORATE OF ANTIQUITIES OF THE DODECANESE

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ ΠΑΤΜΟΥ

Το Σπήλαιο της Αποκάλυψης, όπου ο άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος, εξόριστος το έτος 95 μ.Χ., οραματίστηκε και συνέγραψε το ιερό αποκαλυπτικό κείμενο, βρίσκεται στη βόρεια κλιτύ του λόφου ανάμεσα στο λιμάνι της Σκάλας και τον μεσαιωνικό οικισμό της Χώρας. Για τη διαμόρφωση και την ανάδειξη του χώρου φαίνεται ότι φρόντισαν οι καλόγεροι του μοναστηριού του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου, που ιδρύθηκε το 1088 από τον όσιο Χριστόδουλο τον Λατρινό, όταν ο βυζαντινός αυτοκράτορας Αλέξιος Α΄ Κομνηνός του παραχώρησε την Πάτμο. Στις αρχές του 12ου αιώνα το εσωτερικό του Σπηλαίου διακοσμήθηκε με τοιχογραφίες, ενώ στις πρώτες δεκαετίες του 17ου αιώνα ανοικοδομήθηκε το παρεκκλήσιο της Αγίας Άννας, στο ξυλόγλυπτο τέμπλο του οποίου αναφέρονται τα ονόματα των κητόρων, Παρθενίου Παγκώστα και Γερμανού.

Σταθμό για τη διαμόρφωση του κτηριακού συγκροτήματος αποτέλεσε η κατασκευή του περιτειχίσματος της Αποκάλυψης, το 1627, από τον πρώην μητροπολίτη Καισαρείας Γρηγόριο από τη Νίσυρο και τον караβοκύρη Αδάμ τον Τραπεζούντιο. Τότε ιδρύθηκε και τοιχογραφήθηκε το ναύδριο του Αγίου Νικολάου. Το 1713, στην ανατολική πλευρά του συγκροτήματος, εγκατέστησε τη σχολή του ο διδάσκαλος Μακάριος Καλογεράς και δημιούργησε το «Ἐνδον τῆς Ἀποκαλύψεως Φροντιστήριον», στον χώρο αυτό που εγγυάτο την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου. Στα τέλη του 18ου αιώνα κτίστηκε η λεγόμενη αίθουσα υποδοχής ή Διευθυντήριο, ένα ανεξάρτητο κτήριο απέναντι από το ναύδριο του Αγίου Αρτεμίου, ενώ το 1900 υψώθηκε το τριώροφο Ιεροσπουδαστήριο της Αποκαλύψεως. Το κτηριακό συγκρότημα αποτελεί, συνεπώς, αντιπροσωπευτικό παράδειγμα προσθετικής αρχιτεκτονικής και αναπτύσσεται σε πέντε στάθμες, που περιλαμβάνουν τέσσερα κτηριακά σύνολα, με αλληπάλληλες οικοδομικές φάσεις, από τον 12ο έως και τον 21ο αιώνα.

Το έργο περιλήφθηκε αρχικά στο Β΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1999-2001), με σκοπό τη συντήρηση και ανάδειξη τμήματος του μνημείου, ενώ τον Δεκέμβριο του 2010 εντάχθηκε στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου). Οι εργασίες ξεκίνησαν τον Ιούλιο του 2011, στοχεύοντας στην πλήρη κτηριολογική αποκατάσταση του συγκροτήματος, με την παράλληλη αναβάθμιση και την ανάδειξή του ως ενός σύγχρονου μοναστηριακού πνευματικού κέντρου. Κατά τη διάρκεια των εργασιών, καταγράφηκαν και αποτυπώθηκαν όλα τα νέα αρχιτεκτονικά στοιχεία, ενώ για την αρτιότερη εκτέλεση του έργου συντάχθηκαν εξειδικευμένες μελέτες τοπογραφικής αποτύπωσης του χώρου, ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων για το σύνολο του κτηριακού συγκροτήματος και ειδική στατική μελέτη για την επίλυση επιμέρους προβλημάτων που προέκυψαν κατά την πορεία του.

Στο πλαίσιο της εκτέλεσης του έργου, πραγματοποιήθηκαν εργασίες δομικής και οικοδομικής αποκατάστασης και επεμβάσεις λειτουργικής αναβάθμισης και προσαρμογής στη νέα λειτουργία του συγκροτήματος, ενώ κατασκευάστηκε νέα κλιμακωτή οδός πρόσβασης των ΑμεΑ, με ήπιες κλίσεις και αναβαθμίδες. Τέλος, συντηρήθηκε πλήρως ο ζωγραφικός διάκοσμος του ναού του Αγίου Νικολάου.

RESTORATION AND FUNCTIONAL IMPROVEMENT OF THE HOLY MONASTERY OF THE APOCALYPSE ON PATMOS

The Cave of the Apocalypse, the place where Saint John the Theologian, exiled in 95 a.C., envisioned and wrote the sacred apocalyptic text, lies on the north slope of the hill between the harbor of Scala and the medieval settlement of Chora. The monks of the monastery of Saint John the Theologian, which was established in 1088 by the Blessed Christodoulos after being granted the island by emperor Alexios I Comnenus, were apparently responsible for the transformation and embellishment of the site. At the beginning of the 12th century, the interior of the cave was decorated with frescoes; the chapel of Saint Anne was constructed in the first decades of the 17th century. Its woodcarved templon bears the names of the donors, Parthenios Pagkostas and Germanos.

A major point in the development of the compound was the enclosure of the site with high walls in 1627, by the Nisyriot ex-metropolitan of Caisareia Gregorios alongside ship-owner Adam of Tebizond. The same year., the chapel of Saint Nicholas was funded and decorated with frescoes. In 1713, the teacher Makarios Kalogeras established his school, the so-called School Within the Apocalypse ("Ἐνδον τῆς Ἀποκαλύψεως Φροντιστήριον), in an environment that ensured the ordered function of the school. The so-called hall of Reception Hall or Directorate, an independent building opposite of the chapel of Saint Artemios, was built at the end of the 18th century. The three-storeyed lerospoudastirion of the Apocalypse was constructed in 1900. Therefore, the monastic complex of the Holy Cave of the Apocalypse is a representative example of accretional architecture, spreading in five floor levels and comprising four groups of buildings dating from the 12th to the 21th century.

The project was initially included in the Second Community Support Fund (1999-2001), aiming at the conservation and enhancement of part of the monument; in December 2010, it was incorporated into the Regional Operational Programme for Crete and the Aegean Islands (National Strategic Reference Framework, South Aegean Region). Restoration began in July 2011, and included the structural restoration of the entire building complex, in order to enhance its function as a contemporary monastic and spiritual center. All architectural features revealed through the restoration process were fully recorded; the proper realization of the project required specialized topographical and infrastructure studies for the entire complex, and special measures to counteract exposed structural deficiencies.

The work for the project included structural restoration, general construction and functional improvements, while a graded access path for the disabled was constructed, with the appropriate angles of descent. Finally, the conservation of the wall paintings in the chapel of Saint Nicholas was completed.

12ος

16ος

17ος

19ος

20ος

21ος

ΕΠΙΠΕΔΟ Α'

LEVEL A'

12ος

16ος

17ος

19ος

20ος

21ος

ΕΠΙΠΕΔΟ Β'

LEVEL B'

12ος

16ος

17ος

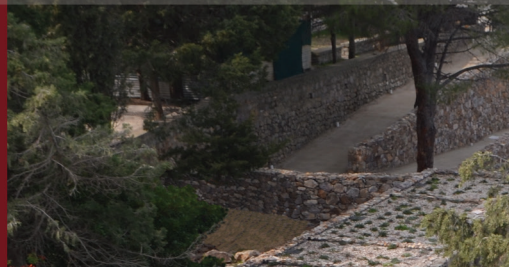
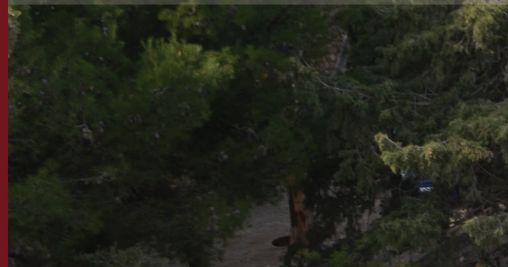
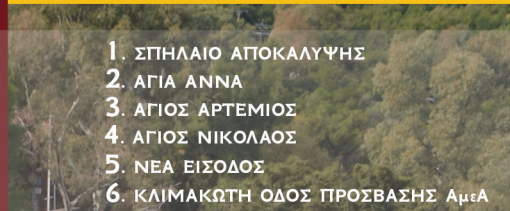
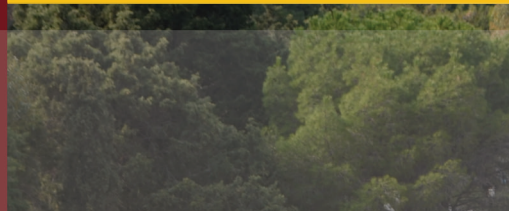
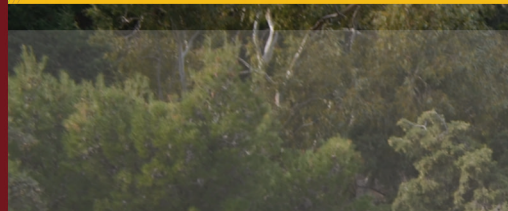
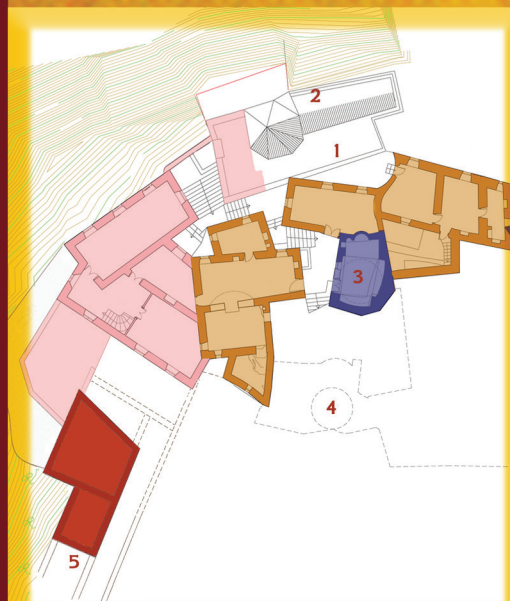
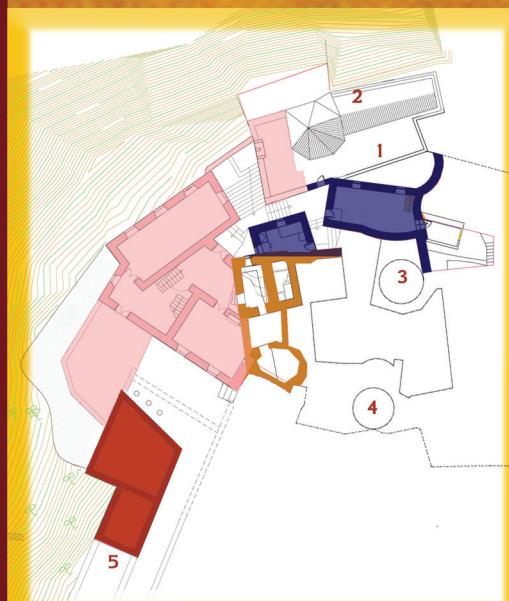
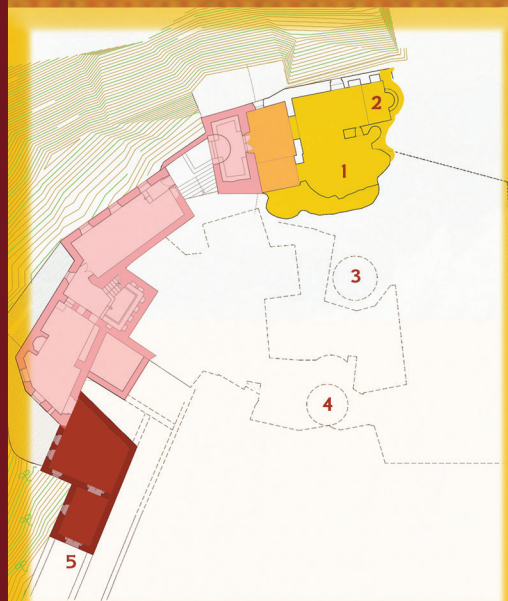
19ος

20ος

21ος

ΕΠΙΠΕΔΟ Γ'

LEVEL C'

1. ΣΠΗΛΑΙΟ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ
2. ΑΓΙΑ ΑΝΝΑ
3. ΑΓΙΟΣ ΑΡΤΕΜΙΟΣ
4. ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
5. ΝΕΑ ΕΙΣΟΔΟΣ
6. ΚΛΙΜΑΚΩΤΗ ΟΔΟΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΑμεΑ

12ος

16ος

17ος

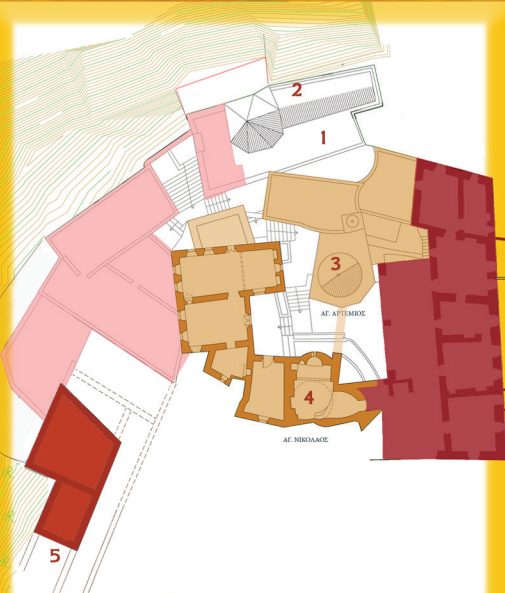
19ος

20ος

21ος

ΕΠΙΠΕΔΟ Δ'

LEVEL D'

12ος

16ος

17ος

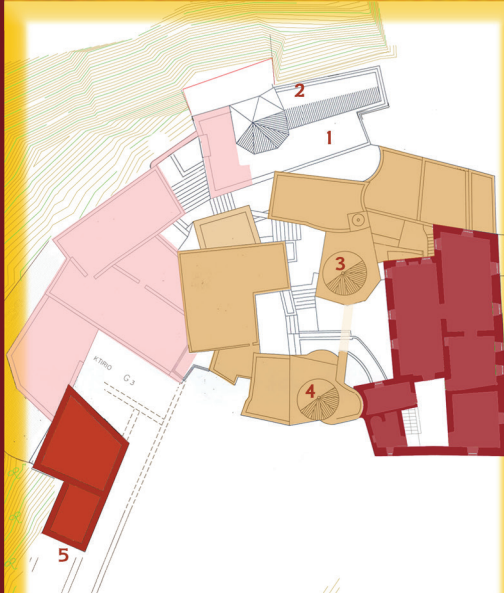
19ος

20ος

21ος

ΕΠΙΠΕΔΟ Ε'

LEVEL E'

12ος

16ος

17ος

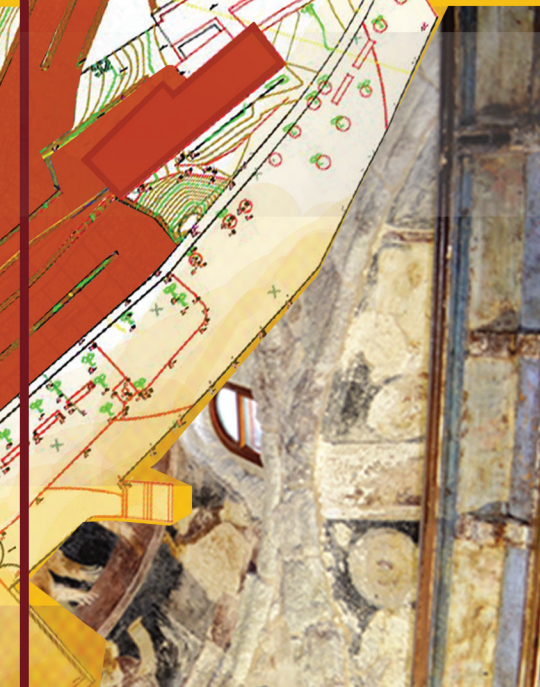
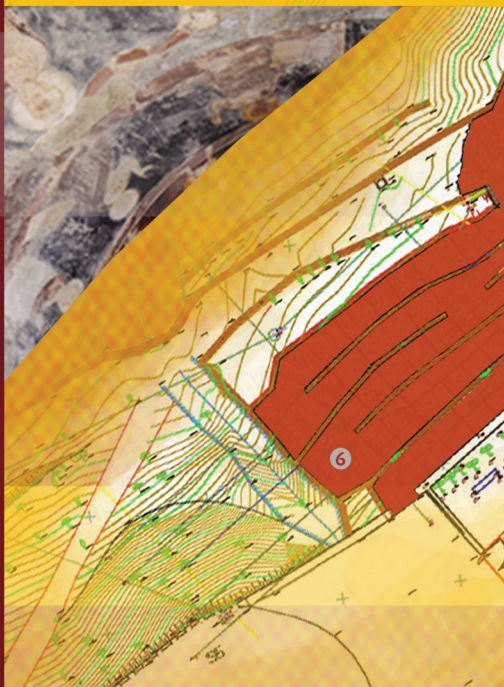
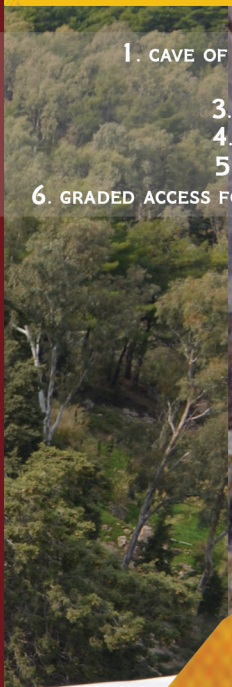
19ος

20ος

21ος

1. CAVE OF THE APOCALYPSE
2. SAINT ANNA
3. SAINT ARTEMIOS
4. SAINT NIKOLAOS
5. NEW ENTRANCE
6. GRADED ACCESS FOR THE DISABLED

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ ΠΑΤΜΟΥ

Διεύθυνση έργου-εποπτεία-συντονισμός

Μαρία Μιχαηλίδου, διευθύντρια της Εφορείας Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου

Ομάδα επίβλεψης έργου

Παναγιώτης Χατζηιωάννου, αρχιτέκτων
Κωνσταντία Κεφαλά, αρχαιολόγος
Φώτης Σιδηρόπουλος, συντηρητής

Αρχιτεκτονική μελέτη

Μιχαήλ Φωτιάδης

Τοπογραφική μελέτη

Φανούριος Ροδίτης

Στατική μελέτη

Ηλίας Τσίγρας

Ηλεκτρομηχανολογική μελέτη

Κωνσταντίνος Καπνουλλάς

Υπόλογος έργου

Σωτήρης Πατατούκος

Διοικητική υποστήριξη

Ειρήνη Δήμου

Επιστημονικό προσωπικό-επίβλεψη εργοταξίου

Βαλεντίνη Χάσκου, μηχανικός ανακαίνισης και αποκατάστασης κτηρίων
Μαρία Νικολή, πολιτικός μηχανικός
Ευάγγελος Παπαδόπουλος, πολιτικός μηχανικός

Συντηρητές

Βαρβάρα Ευαγγελινού
Χριστούλα Κουλούρη
Μαρία Κουτσοδημητροπούλου

Εργατικό προσωπικό

Χρήστος Βιολέντης
Νικόλαος Γιαμαίος
Νεκτάριος Γρυλλάκης
Αλέξανδρος Γρύλλης
Φωκάς Γρύλλης
Ανδρέας Ζουάνος
Μιχαήλ Καμπόσος
Ευάγγελος Κλεούδης
Δημήτριος Λεούσης
Μάρκος Πούλος
Γεώργιος Χατζηγεωργιάδης-Γεωργιάδης
Νικόλαος Ψαρρός

Κείμενα:

Κωνσταντία Κεφαλά

Σχεδιασμός και καλλιτεχνική επιμέλεια:

Παναγιώτης Χατζηιωάννου

RESTORATION AND FUNCTIONAL IMPROVEMENT OF THE HOLY MONASTERY OF THE APOCALYPSE ON PATMOS

Project Direction-Supervision-Coordination

Maria Michaelidou, Director of the Ephorate of Antiquities of the Dodecanese

Scientific Personnel-supervision

Valentini Chaskou, engineer of restoration and renovation of buildings

Maria Nikoli, civil engineer

Evangelos Papadopoulos, civil engineer

Supervisory Team

Panayiotis Chatziioannou, architect

Konstantia Kefala, archaeologist

Fotis Sidiropoulos, conservator

Conservators

Varvara Evangelinou

Christoula Koulouri

Maria Koutsodimitropoulou

Architectural Study

Michael Fotiadis

Topographical Study

Fanourios Roditis

Restoration Workforce

Christos Violentis

Nikolaos Giamaios

Nektarios Gryllakis

Alexandros Gryllis

Fokas Gryllis

Andreas Zouanos

Michael Kamposos

Evangelos Kleoudis

Dimitrios Leousis

Markos Poulos

Georgios Catzigeorgiadis-Georgiadis

Nikolaos Psarros

Structural Assesement

Elias Tsigras

Electrical and Mechanical Study

Konstantinos Kapnoullas

Financial Management

Sotiris Patatoukos

Administrative support

Eirini Dimou

Text:

Konstantia Kefala

Design and Layout:

Panayiotis Chatziioannou

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ
MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS
EPHORATE OF ANTIQUITIES OF THE DODECANESE

